

Muziek

INTERVIEW CORRIE VAN BINSBERGEN (56)

Remco Campert, Toon Tellegen en Kees van Kooten vonden het geweldig: componiste Corrie van Binsbergen die muziek schrijft bij hun werk, en die speelt tijdens hun voordracht. Vanavond zijn ze weer te zien. Maar hoe vermuziek je literatuur? Door Karolien Knols Foto Ivo van der Bent

Tonen van Tellegen

Toen Corrie van Binsbergen 12 jaar oud was, droeg ze in de klas een gedicht van Remco Campert voor.

Poëzie is een daad van bevestiging. Ik bevestig dat ik leef, dat ik niet alleen leef.

Poëzie is een toekomst, denken aan de volgende week, aan een ander land, aan jou als je oud bent.

Poëzie is mijn adem, beweegt mijn voeten, aarzelend soms, over de aarde die daarom vraagt.

Voltaire had pokken, maar genas zichzelf door o.a. te drinken 120 liter limonade: dat is poëzie. Of neem de branding. Stukgeslagen op de rotsen is zij niet werkelijk verslagen, maar herneemt zich en is daarin poëzie.

Elk woord dat wordt geschreven is een aanslag op de ouderdom. Tenslotte wint de dood, jazeker,

maar de dood is slechts de stilte in de zaal nadat het laatste woord geklonken heeft. De dood is een ontroering.

Ze weet niet wat haar bezielde, het was iets wat ze wilde delen. Ze was een lezer, en speelde ook al gitaar.

Er loopt een rode draad van Campert door het leven van Corrie van Binsbergen. Voor de eerste editie van *Schrijvers in Concert* in 2003 schreef ze hem een brief. Of hij wilde meewerken aan haar nieuwe initiatief om op het podium muziek en literatuur te verweven – ‘als een film voor je oren, een belevenis op meerdere niveaus’.

Van Binsbergen en haar band speelden de muziek, schrijvers droegen voor uit eigen werk. Niet afwisselend, maar simultaan.

‘Waar denk je aan’, vroeg hij, ‘een gedicht?’ Ze antwoordde dat ze wilde werken met *Als in een droom*, een novelle. Ze hield van die lappendeken van herinneringen, droombeschrijvingen en anekdotes, verweven met een liefdesverhaal.

Campert vond het prachtig, maar

al componerend kwam ze tot de ontdekking: als we de hele novelle doen, wordt het een concert van vier uur. Ze belde hem op, hij zei: ‘Dan moet je schrappen’, zij dacht: in een novelle?, en hij zei: ‘Je mag het zelf doen.’

Zonder één repetitie stond hij die bewuste avond met de tekst in de hand op het podium. ‘We spelen eerst de omslag van het boek, dan hoor je een cello en dan mag je beginnen’, meer aanwijzing kreeg hij niet. Voor Corrie van Binsbergen geldt: de schrijver bepaalt het tempo, de muzikanten volgen.

Na afloop zei hij tegen haar: ‘Ik heb nu al heimwee.’ Er kwam een tournee en een luisterboek, en vanavond, na tien jaar *Schrijvers in Concert*, staan ze weer samen op het podium, in het Bimhuis. Corrie van Binsbergen hoopt dat ze *Poëzie is een daad* gaan doen. Met zijn tweeën, geen bandleden erbij. Gedichten en de gitaar, en voor het eerst tijdens een *Schrijvers in Concert* gaat ze ter plekke improviseren, zonder van tevoren de noten in een compositie te hebben vastgelegd. ‘Ik kom steeds beter tot de kern.’

Kees van Kooten, Toon Tellegen,

P.F. Thomése, Tjitske Jansen, Ramsey Nasr, Tonnus Oosterhoff, Manon Uphoff, Renate Dorrestein. Allemaal stonden ze al eens met Van Binsbergen op het podium. Als ze moet zeggen wat het is waar ze voor valt in al die teksten die ze kiest: ‘Dat het niet expliciet is. Dat er altijd ergens een laag onder zit.’

Hoe het al die jaren is gegaan, zegt Van Binsbergen: ‘Het begint met de tekst. Daar moet ik bijna onmiddellijk een muzikaal idee bij krijgen. Een gevoel, een klank, ritme, sfeer. Vroeger wantrouwde ik het als een idee te snel kwam. Maar het blijken de beste te zijn.’

Ze heeft net de muziek gecomponeerd bij *Schaduwkind* van Frans Thomése. In dat boek over de dood van zijn dochtertje, zegt ze, is hij er meesterlijk in geslaagd voorbij het sentimentele te komen. ‘Ik heb drie elementen in de compositie gebruikt. De E-groot, een volle rijke toon voor de euforie die hij voelt als zijn dochter net geboren is. De hoge F voor de strijkers, een onaffe toon die zweeft in de ruimte. En een be-

hoorlijk abstracte twaalftoonsreeks die staat voor het gevoel niet meer te weten waar je het zoeken moet.’

Ze componeert op de tekst, maar evenzo op de schrijver. ‘Ik ben nu weer voor Kees van Kooten bezig, daar sluip altijd jazz in, een groove. Bij Remco hoort ook jazz, maar lyrischer.’

Soms ondersteunt de muziek de tekst, soms drijft hij ervan weg. Moeilijk nog, om het dan niet zo te laten ontsporen dat je als publiek niet méér naar de muziek luistert dan naar de verteller. Campert, zegt ze, heeft bijvoorbeeld een stem zonder uithalen, bijna monotoon. ‘Ik heb in de loop van de jaren geleerd me meer in te houden en niet te enthousiast aan het componeren te slaan.’

Toch: de mooiste momenten zijn de momenten waarop tekst en muziek samenkomen, juist nadat ze afzonderlijke wegen zijn ingegaan. Dan staan de haren op de armen van Corrie van Binsbergen overeind.

Ze had het de eerste keer in het Bimhuis met Josse De Pauw. Met *Het vertrek van de mier* van Toon Tellegen tijdens het festival Oerol vorig jaar.

‘Waar Toon vertelde over de dieren die waren samengekomen op een open plek in het bos, zat nu het publiek. Een wonderlijke ervaring.’

In de winter schreef ze de muziek voor Tellegens laatste verhalenbundel *Het geluk van de sprinkhaan*. Juweeltjes, vindt Van Binsbergen de verhalen over de sprinkhaan die een winkel heeft met benodigdheden. Deze week begint de tournee van Toon Tellegen & Het Wisselend Toonkwintet – hun vierde samenwerking alweer.

De melancholie is nooit ver weg, niet in de tekst en niet in de muziek, maar toch kan bij Toon alles, zegt Van Binsbergen: abstract, vrolijk, opgewonden. Voor *Ik heb een keer mijn reuk gebroken*, uit een eerder literair concert, componeerde ze een melodie als loshangend zand, ‘met glijerijtjes, valletjes en dan weer een maatje waar alles open was’.

Ze kan Toon Tellegen inmiddels horen als ze componeert. ‘Je bent meer gaan doen, Toon’, zegt ze tegen de schrijver die voor de gelegenheid is aangeschoven, en hij beaamt: hij vindt zijn eigen stem niet aangenaam, maar hij geniet zo van hun samenwerking, hij durft meer, hij versnelt, neemt pauzes. ‘Net als een muzikant’, zegt Van Binsbergen, ‘krijgt Toon nu ook zijn solo’s.’

De sprinkhaan verkocht ook verdriet. Iedereen die verdrietig wilde zijn, kreeg een klein beetje verdriet van hem, of weemoed, of heimwee naar vroeger.

Hij verkocht het allemaal, maar nooit veel tegelijk.

Als de dieren hem vroegen waarom hij altijd maar zo’n klein beetje verkocht, zei hij dat het anders geen verdriet of weemoed meer was.

Wat dan?

Pijn, en die verkocht hij liever niet.

Schrijvers in Concert is vanavond onderdeel van het Brokkenbal 20.30 uur, Bimhuis Amsterdam, met Kees van Kooten, Toon Tellegen, Remco Campert, A.L. Snijders en het Wisselend Toonkwintet.

Het geluk van de sprinkhaan Tournee vanaf 14/3 dan ook te koop als luisterboek. Voor concertdata zie corrievanbinsbergen.com

TOON TELLEGEN

‘De mooiste herinnering heb ik aan *De Muur*. Over de mier en de eekhoorn en de muur waarachter niets is: geen geluid, geen stilte, geen donker en geen licht. Over de dood. Ik kreeg er kippenvel van op mijn rug.’

‘Ik hoor tijdens het schrijven nooit muziek. Als ik schrijf, denk ik alleen aan wat de dieren tegen elkaar zeggen. Ik zit in hun hoofd. De muziek die Corrie erbij maakt, klopt altijd. Ik weet niet wat dat is, ik ben geen musicus. Maar ik hou wel al mijn hele leven van jazz.’

‘Als Corrie en het Wisselend Toonkwintet niet op mijn pad waren gekomen, was ik misschien wel gestopt met het schrijven van dierenverhalen. Ik herlas ze nooit. Inmiddels heb ik sommige oude verhalen wel honderd keer op het podium voorgedragen, en het verveelt nooit. Het is net als een mooie dag in maart. Hoe vaak in ons leven hebben we dat al meegemaakt? En toch is het altijd weer heerlijk.’

P.F. THOMÉSE

‘Ik stond in 2005 voor het eerst met Corrie op het podium. Ik las *De ziel is een eenzame hete neger* voor. Het was een feest om met die enorm goeie musici te spelen – en stukken spannender dan voorlezen in een bibliotheek.’

‘In hetzelfde jaar is *Schaduwkind* al eens door een acteur voorgelezen op muziek van Wolfert Brederode. Hij maakt introverte pianojazz, een beetje zoals Paul Bley. Daar luisterde ik zelf veel naar toen ik het boek schreef.’

‘De muziek die Corrie nu heeft gecomponeerd, is luidruchtiger en wilder. Er zit ook humor in. *Schaduwkind* verscheen tien jaar geleden, dat moet het voor haar makkelijker hebben gemaakt om me te vragen, en om de muziek te schrijven. Ik geniet het meest als Corrie of Albert soleren. Als ze echt los gaan. Een enkele keer zie ik dat Corrie geëmotioneerd is en realiseer ik me: het is ook heel erg wat ik nu voorlees. Dan herinner ik me de ontroering die je voelt als maker tijdens het schrijven.’

KEES VAN KOOTEN

‘Geen groter compliment dan door Corrie te worden gebeld en te horen dat ze muziek wil schrijven bij jouw verhaal. Ze is de enige in Nederland die dit doet.’

‘Ze leest verschrikkelijk veel, dat doen de meeste muzikanten niet. Ja: die lezen muziek.’

‘Ik probeer altijd muzikaal te schrijven. Ik lees de woorden hardop voor als ik schrijf. Maar als ik voor de eerste keer voorlees met de muziek van Corrie erbij, is het alsof de woorden thuiskomen. Dan ben je niet alleen aan het versnellen en vertragen. Dan krijgen ze kleren aan.’

‘Het melancholische en het hilarische in mijn verhalen, daar is Corrie het beste in. Niet hilarisch op een eendimensionale manier zoals in de muziek van Spike Jones. Maar hilarisch omdat de muziek in een versnelling komt door een koppeling van misverstanden – iets dat in mijn verhalen vaak gebeurt.’